

Україна і Росія: момент істини

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України на Інтернет-порталі DC-SAMMIT.INFO (головний редактор сайту — канд. істор. наук *Микола Горелов*) провів віртуальний круглий стіл, присвячений взаєминам України та Російської Федерації.

Нижче подаємо інтерв'ю, що були виголошені українською мовою.

Борис Олійник
академік НАН України,
голова Українського
фонду культури

В ідею слов'янського солідаризму, сформовану концептуально на берегах Дніпра, варто було б спробувати вдихнути нове життя

— Який статус, на Ваш погляд, найбільш раціональний, з огляду на національні інтереси України (блоковий/позаблоковий)?

Поза всіляким сумнівом, багатостраждальна Україна виборолла право вибору. Маючи за плечима трагічний досвід громадянської та двох світових війн, остання з яких двічі пройшла бульдозером смерті не лише по її просторах, а й по людських серцях, — їй би варто перевести подих у позаблоковому статусі. Позаяк належність до будь-якого угруповання апіорі засвідчує, що суб'єкт опонує котромусь з інших блоків.

Панацеєю од всіх загроз і тривог багато хто вважає НАТО. Як правило, найревнішими сповідальниками цієї інституції виступають кабінетні “теоретики”, які наївно вірять очільникам НАТО, що це — об'єднання рівновеликих суб'єктів для захисту демократичних цінностей. Але після розпаду Варшавського пакту дозвольте запитати: для захисту від кого? Від терористів? Так для цього є силові структури, Інтерпол, зрештою. Тоді для чого у цих “захисників” нуклеарна зброя? Її що — будуть використовувати, скажімо, проти терористів чи бойовиків Бін-Ладена? Згодьмося: щось тут не так.

Отже, це — версія “теоретиків”, які знають про Північно-Атлантичний альянс зі слів його очільників, з рекламних кліпів та буклетів. Я ж, котрий безпосередньо, на практиці відчув цих “мироносців”, навч бачивши, як вони спершу “килимовими” ракетно-бомбовими ударами вкривали сербські позиції в Боснії-Герцеговині, вдруге — як бомбардували Косово й усю Сербію, як поцілювали у телецентр, посольство Китаю в Белграді, дитсадки й лікарні, як ракети йшли над нашими головами, спрямовані на мости через Дунай у Нові Сад. Так що не мені розкажуйте про “мирні ракети” НАТО, доводячи, що Альянс це — усього лиш структура для захисту. Вкотре з реальними фактами в руках стверджую: НАТО — це бойова колона Пентагону і агресивний реалізатор всіх його заявок.

Відтак, виступаю за європейську модель колективної безпеки, але без американців, яку намагалися започаткувати Ж. Ширак і Г. Шрьодер. Причому, таку модель, яка б об'єднувала всіх суб'єктів материка. Пробачте, але я теж з'їхав на романтику: США ж ніколи не дозволять такої європейської самостійності.

— Який вектор розвитку в умовах світової кризи вигідніший для України?

Той, що відповідає нашим національним інтересам, не заважаючи далеким і ближнім сусідам сповідувати навзаєм свої.

— Що на цей момент заважає розвитку взаємовигідної співпраці між Україною та Росією?

Заважає багато що. І в економіці, і в політиці, й у сфері культури. Незаперечно те, що економіку треба пускати поперед політики. Але тричі істинно й те, що поперед і економіки, і політики має йти культура, себто, духовність, позаяк все, включаючи й кризи, починається в головах, коли слово з об'єднувального начала обертається в меч розбрату.

З цього послуду виходячи, перш аніж взятися за економіку, маємо з'ясувати причини нинішньої кризи російсько-українських відносин. І почнемо з аксіоми, що здобуття незалежності — священне право всяк сущого народу. Якщо, звичайно, йти до суверенітету цивілізовано. І коли б ми вийшли з колишнього Союзу, не руйнуючи економічних, передовсім, духовних зв'язків, ми б уже давно утвердили реальну, а не нинішню віртуальну незалежність на хуторах.

Отже, перше запитання: то хто ж нас так послудовно і вперто веде до загумінкової герметизації? Але що там хитрувати: ми ж коли й не знаємо достеменно, то, принаймні, здогадуємося хто.

Пам'ятаєте, як на першопочатках суверенізації, нашвидкуруч приклеївши козацькі вуса, першими кинулися захищати неньку від “москалів” ті, хто найревніше славив їх, хто ледве міг освідчитися в любові до матінки ламаною “укр. мовою” з певним акцентом? А нині ті ж самі, одягши косоворотки і відпустивши окладисті бороди, істерично звинувачують українців у зневажанні інтересів росіян. Паче того, заматерілі русофоби із закордонних голосів раптом обернулися в ревних москвофілів. Час, гадаю, чітко відповісти на питання: чому, так зване, світове співтовариство спокійно сприймає солідарність і взаємовиручку, скажімо, мусульман, католиків чи євреїв, але найменший натяк на слов'янську солідарність, на православ'я у тому ж товаристві викликає прямо такі зашпори озлоби? Тут вам пришиють і “панславизм”, і, звичайно ж, “довгоруку Москву”. Пробачте, але за всієї поваги до Москви, ми зобов'язані роз'яснити світовій спільноті, що ідея слов'янського солідаризму сформувалась концептуально не на берегах Волги, а на берегах Дніпра, де в конституції Кирило-Мефодіївського братства була закладена модель конфедерації вільних (читай — суверенних) слов'янських народів. Оце ж і страшить наших одвічних ворогів. Позаяк слов'янство за своєю природою було, є і пребуде природним і непереборним бар'єром на шляху поборників ідеї світового панування. І стратегічне завдання “стипендіатів” НАТО — будь-що роз'єднати слов'янство, аби поодинокі легше кожного осібно загнати в кошару.

— Як об'єктивно оцінити проблемні питання нашої спільної історії?

(Чи була, скажімо, Україна “колонією” у складі Російської імперії? Чи є привід звинувачувати РФ в трагедіях, що Україна пережила у складі СРСР (голодомор, репресії, русифікації й т.п.)? Як оцінити той факт, що свої сучасні кордони Україна отримала у складі СРСР?)

Чи була Україна “колонією” у складі Російської імперії? Стосовно рідної мови, яку забороняли десятки разів, а найменший порух до національного кваліфікувався як “націоналізм” і “неблагонадійність”, — політика центру була однаковою в усі часи. І царський режим, і режим сталінський у цьому сенсі поводитися як колонізатори. Але ж і найменший порух до рідного російського не менш жорстоко побивався як “великодержавний шовінізм”.

І як кваліфікувати той факт, що люди в так званій метрополії, себто в Росії, жили значно бідніше, аніж в “колонії”, себто в Україні? Це — якщо оцінювати об'єктивно. Повернемося до 30-40-х років минулого століття.

Будьмо одверті, сьогодні навіть найкрутіші націонал-патріоти не змогли б впорядкувати державу в нинішніх її межах, як це було зроблено в ті часи, позаяк вступив би в дію основоположний міжнародно-правовий принцип територіальної цілісності держав, регіони яких, де одвічно жили українці, тоді прилучили до материнської родини. Так що, дякуймо Богу за Україну в нинішніх межах, цілісність якої оберігає той же становий принцип територіальної недоторканості. Дякуймо і — шануймося!

Водночас, шануймо і своїх сусідів. Далеких, а, особливо, ближніх, примножуючи симпатиків, а не виплоджуючи абсциментів. Народна мудрість закликає не до консервації навіть найболючіших проблем, завданих сусідом чи сусідами, а в подоланні їх, утверджуючи свій не декоративний, а реальний суверенітет. І ніколи не квапитися роззброюватися, пафосно оголошуючи на увесь світ свою територію без'ядерною зоною, оскільки бути голим не лише серед вовків, а й серед овець, — щонайменше, непристойно. Отже, придивимось уважніше до тих, хто вчиняє рейвах, обвинувачуючи Росію, а отже — її народ у геноциді українців у голодних 1932-33 роках? Тільки поведене на фобіях здатне на таке збочене звинувачення цілого народу! І після цього ще й вимагаємо від обльованого сусіда енергоресурсів за пільговою ціною, і ретельно стосовно такого ж рівня придуркуватих наскоків на нас з боку певних ЗМІ, що іменують себе “руськими”. Ми повинні орієнтуватися не на затуліних, а на офіційний Кремль, а вони — не на наших провокаторів, а на офіційний Київ, і відповідати тільки на заяви владних верхів. І в установленому порядку вимагати в того ж таки офіційного Кремля, як вони ставляться до антиукраїнських, шовіністичних викидів, так званих, “крайніх патріотів” типу вже згаданого Затуліна чи Лужкова. І не забувайте формулу Леніна, який ще до 17-го зазначив, що найбільшими росшовіністами завжди були іногородці!

— Який Ваш прогноз на подальший розвиток українсько-російських відносин?

Мій прогноз оптимістичний. Так, на історичному шляху наших взаємин були і трагічні сторінки непорозуміння, але ж чимало й позитивного було. До того ж, сусідів не вибирають. З ними треба жити в мирі й добрі. І, борони Боже, не схиблюватись на націонал-егоїзм в міждержавних стосунках! Пам'ятаючи, що ми не єдині на цьому білому світі. І не вправляйтесь у Богообранстві в тому сенсі, що ми — ідеальні, а всі решта — винні.

Треба, часом, і поглядати на себе збоку: хто ж винен, що нам сідають на голову, хто винен у сучасному непевному стані нашої Вітчизни? Хто винен, що міська влада буквально цинічно знущається над киянами? Та ми ж самі, продавши свою національну гідність за пригорщу гречки!

Із цього приводу наведу такий витяг: *“На превеликий сум і жаль, коли оглянутись назад, на пройдене життя, треба визнати, що все, що зазнав я кращого в своєму творчому житті і в своєму навіть становіщі, все я зазнав у Москві посеред руського, а не українського суспільства. Од своїх я знав, здебільшого, образу і провінціальну дику зневагу”*. Це — Довженко, якого аж ніяк не запідозриш у русофільстві.

Від себе додаю: мені неоднораз доводилося рятувати видання книг після доносів на авторів їх наших “рідних”, охочо-комонних. Рятувати не в Києві, а в Москві, дякуючи нинішньому голові Спілки письменників Росії *В. Ганічеву*, колишньому міністру культури Російської Федерації *В. Єгорову*, ще багатьом і багатьом справжнім росіянам, які й обороняли своїх колег від доморослих донощиків, і “розконвойовували” до видання затримані рідними опричниками їхні книги. Але це не заважає мені рішуче реагувати на будь-який викид будь-якого шовініста. Нагадаю, я перший різко на сесії Верховної Ради СРСР відреагував на статтю *Солженіцина* “Как нам обустроить Россию”, позначену старою хворобою побутового шовінізму.

— Хто, на Ваш погляд, винен в українсько-російському “газовому” конфлікті?

Винних чимало. Але найперший висновок, який треба було б зробити після всіх цих подій навколо газового питання — давайте, братіє і сестри, дружити без посередників, котрі століттями, зіштовхуючи лобами слов'янські народи, за нашою спиною ділять світ і бариші. І чи не час, врешті-решт, перевірити повноваження тих, хто виступає від імені російського й українського народів? Аби ми це вчинили раніше, нас би не звели лобами у так званій “газовій війні” на горе нам і на посміх усього світу. Отже, маємо спільно витурити посередників не лише з газової сфери.

І не плазувати перед “старшим братом”, як ще вчора колінкували нинішні мальовані русофоби, а з високо піднятим чолом національної гідності дружити з росіянами, як рівні з рівними.